

Streszczenie

Na przestrzeni ostatnich dekad stygmatyzacja społeczna została rozpoznana jako kluczowy czynnik kształtujący dobrostan dotkniętych nią populacji. Prezentowana praca doktorska jest poświęcona zagadnieniom stygmatyzacji społecznej ze względu na tożsamość seksualną i obejmuje cykl artykułów poglądowych oraz empirycznych, które eksplorują w perspektywie psychologicznej zjawisko stygmatyzacji doświadczanej przede wszystkim przez osoby identyfikujące się jako geje oraz lesbijki. Pierwszy artykuł omawia stadialne modele rozwoju tożsamości gejowskiej i lesbijskiej, których pojawienie się w piśmiennictwie stanowiło konsekwencję zastąpienia patologizującego modelu homoseksualności perspektywą afirmatywną. W tekście zostaje poddana krytyce użyteczność kliniczna poszczególnych propozycji ujmowania tego procesu a także jego społecznie konstruowana (wynikająca ze społecznej stygmatyzacji) natura. Kolejny artykuł w systematyczny sposób podsumowuje dotychczasowe badania dotyczące zdrowia seksualnego gejów i lesbijek. W oparciu o zaobserwowane prawidłowości oraz luki w piśmiennictwie autorka analizuje w jaki sposób procesy stygmatyzacji kształtują powstawanie wiedzy na temat zdrowia seksualnego gejów i lesbijek począwszy od wykorzystywanych w badaniach perspektyw teoretycznych czy (nie)podejmowanych problemów badawczych, po stosowane metody doboru do prób i zarządzanie różnorodnością w badaniach. Ostatni w cyklu tekst relacjonuje wyniki badania eksperymentalnego, w którym analizie poddano zależności między ekspozycją na procesy stygmatyzacji ze względu na tożsamość seksualną a przebiegiem fizjologicznych odpowiedzi na stres u mężczyzn. W badaniu zaobserwowano istotne różnice w przebiegu kortyzolowej odpowiedzi na stres między mężczyznami identyfikującymi się jako geje i mężczyznami heteroseksualnymi wskazujące 4 na większe obciążenie stresem w tej pierwszej grupie. Zaprezentowano także istotne związki między wybranymi procesami stresu mniejszościowego a poziomem kortyzolu u mężczyzn identyfikujących się jako geje. Zrealizowane w ramach pracy doktorskiej badania nie tylko uzupełniają istotne luki w piśmiennictwie krajowym i międzynarodowym w zakresie psychologicznych studiów nad stygmatyzacją i funkcjonowaniem osób charakteryzujących się wykluczaniem społecznie tożsamościami, a także niosą implikacje praktyczne wykraczające poza obszar psychologii.

Summary

Over the past decades, social stigma has been recognized as a key factor shaping the wellbeing of burdened populations. This dissertation addresses the issue of stigmatization based on sexual identity and includes a series of both review and empirical articles that explore, from a psychological perspective, the phenomenon of stigma experienced primarily by people who identify themselves as gay or lesbian. The first article discusses the stage models of gay and lesbian identity formation that emerged in the literature as a consequence of the replacement of the pathologizing model of homosexuality with an affirmative perspective. The paper critiques the clinical usefulness of selected conceptualizations of this developmental process, as well as its socially constructed nature (resulting from social stigmatization). Next article systematically investigates current research on gay and lesbian sexual health. Based on the observed patterns and gaps in the literature, the authors analyze how stigmatization

processes shape the production of knowledge on sexual health of gay and lesbian people, including the theoretical perspectives applied in research or the (un)addressed research questions, used sampling methods and the management of diversity in research. The last article in the series presents the results of an experimental study which examined the relationship between exposure to sexual stigma and physiological stress reactivity in cisgender men. In the study, significant differences related to the cortisol stress reactivity were observed between men identifying themselves as gay and heterosexual men possibly indicating a greater stress burden in the former group. Significant relationships between selected minority stress processes and cortisol levels in gay men were also presented. The research completed in this dissertation not only fills important gaps in the national and international literature on stigma and well-being of individuals characterized by socially 6 excluded identities, but also holds practical implications that go beyond the discipline of psychology.